

نظریه ادبی

(مقدمات)

یوهانس ویلم برتنز
گردان: فرزانه سجودی

سرشناسه	برتنز، یوهانس ویلم Bertens, Johannes Willem
عنوان و نام پدیدآور	نظریه ادبی : مقدمات/یوهانس ویلم برتنز؛ ترجمه فرزانه سجودی.
مشخصات نشر	تهران: نشر علم، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	۲۹۰ص.
شابک	۹۷۸-۹۶۴-۲۲۴-۸۹۷-۱
وضعیت فهرست نویسی	فیب
یادداشت	عنوان اصلی: Literatytheory: the basics.
زبان	نقد -- تاریخ -- قرن ۲۰م.
موضوع	Criticism -- History-- 20th century
موضوع	ادبیات -- تاریخ و نقد -- نظریه
موضوع	-- Theory, etc. -- History and criticism Literature
شناسه افزوده	سجودی، فرزانه، - مترجم
رده بندی کنگ	۱۳۹۶ ن۶۳/پ PN۹۳
رده بندی دیسی	۸۰۱/۹۵۰۹۰۴
شماره کتابخانه ملی	۳۹۱۴۱۹۶

سازمان اسناد و کتابخانه ملی

نظریه ادبی

(مقدمات)

یوهانس ویلم برتنز

ترجمه: فرزانه سجودی

چاپ اول علم: ۱۳۹۶

تیراژ: ۴۴۰ نسخه

لینوگرافی: کوثر

چاپ: رامین

خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهدای ژاندارمری

بن بست گرانفر، پلاک ۴، تلفن ۶۶۴۱۲۳۵۸

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

شابک ۹۷۸-۹۶۴-۲۲۴-۸۹۷-۱

فهرست

۷	پیشگفتار: مقدم
۱۱	فصل اول: خوانش معنایی
	نقد عملی نقد
۲۷	فصل دوم: خوانش شکل مدار ۱
	صورتگرایی و ساختگرای دلبه
	۱۹۱۴-۱۹۶۰
۷۵	فصل سوم: خوانش شکل مدار ۲
	ساختگرایی فرانسوی
	۱۹۵۰-۱۹۷۵
۱۰۷	فصل چهارم: خوانش سیاسی
	دهه‌های ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰
۱۵۳	فصل پنجم: انقلاب پسا ساختگرایی
	دریدا، ساختارشکنی و پسا مدرنیسم
۱۹۱	فصل ششم: تداوم پسا ساختگرایی
	فوکو، لاکان و فمینیسم فرانسوی
۲۲۱	فصل هفتم: ادبیات و فرهنگ
	تاریخ گرای جدید و ماتریالیسم فرهنگی
۲۴۷	فصل هشتم: نقد و نظریه پسا استعماری
۲۷۷	کتابنامه
۲۸۷	نمایه

پیشگفتار مترجم

خوشبختانه در سال‌های اخیر کتاب‌های بسیاری در زمینه نظریه و نقد ادبی منتشر شده است و گنجینه قابل استنایی در این زمینه برای دانشجویان و علاقه‌مندان به مباحث نظری ادبیات فراهم آمده است. اما نظریه ادبی نیز هم‌چون خود ادبیات در بافت شرایط دگرگون‌شدهٔ دنیای انسان، پیوسته در تغییر و تحول است و در نتیجه به روز بودن یک فایده‌یورن، همیشگی این حوزه است.

کتابی که در پیش رو دارید، دارای ویژگی‌های به‌خصوصی است که با وجود مجموعهٔ غنی موجود در حوزهٔ کتاب‌های نظری ادبیات، ما را به ترجمه و انتشار آن ترغیب کرد. نیاز به متون مقدماتی، یعنی متونی که به زبانی کم و بیش ساده به بیان مباحث نظری پردازند و زمینهٔ ورود به متون پیچیده‌تر را فراهم کنند، پیوسته محسوس بوده است. برای ورود به عرصهٔ گستردهٔ نظریه و نقد ادبی، ساختن پایه‌هایی قابل اعتماد و بستری مناسب ضرورتی انکارناپذیر است. در مباحث نظری ادبیات نیز مانند دیگر

حوزه‌های مشابه، پیشروی برنامه‌ریزی شده گام به گام ضرورتی انکارناپذیر است. به‌خصوص دانشجویان رشته‌های مختلف ادبیات و هنر که با موضوع نقد سر و کار دارند، همواره از کمبود متنی مقدماتی که به آن‌ها در پیمودن گام‌های اول کمک کند، در رنج بوده‌اند، و چون زمینه‌های لازم برای خواندن متون پیشرفته‌تر را ندارند، به ناچار در حوزه نظریه و نقد ادبی به دانش شفاهی اکتفا کرده‌اند، که خود می‌تواند پیامدهای ناهنجاری داشته باشد، و از همه مهم‌تر آن که پس از شکل‌گیری این دانش شفاهی، معمولاً یا به سراغ متون اساسی‌تر نمی‌روند و یا بنیة کافی را برای خواندن آن متون در خود نمی‌بینند. با سرکلات بسیاری روبه‌رو می‌شوند. یکی از ویژگی‌های برجسته این کتاب این واقعیت است که با شرحی مقدماتی به زبانی مناسب روبه‌رو هستیم، که شاید به‌نگاه خالی چنین متونی را تا حدی پُر کند.

نکته دوم که بی‌ارتباط با بحث نخست نیست، مسئله جامعیت است. کتابی که در پیش‌رو دارید، در تاریخ نظریه ادبی نیست، اما به شرحی جامع در باب تحولات نظریه ادبی، از اوایل قرن نوزدهم تا اوایل قرن بیست و یکم پرداخته است، و بسیاری از دیدگاه‌های متأخر که در کتاب‌های مشابه موجود مطرح نشده‌اند، در این کتاب آمده است.

و سرانجام آن که این کتاب علاوه بر آن که شرحی مقدماتی است و به زبان کم و بیش ساده‌ای نوشته شده است و علاوه بر آن که از جامعیت کافی برخوردار است، روزآمد نیز هست و دربرگیرنده شرح‌های جامعی در باب آخرین تحولات در حوزه نقد و نظریه ادبی است. کتاب در هشت فصل تنظیم شده است. فصل اول تحت عنوان «خوانش معنا مدار» به شرح زمینه‌های شکل‌گیری رویکردهای آنگلو ساکسونی به ادبیات می‌پردازد، و شرح جامعی از حوزه‌های نقد عملی و نقد نوبه دست می‌دهد. در فصل دوم، «خوانش شکل مدار» رویکردهای صورت‌گرایان روسی به تفصیل بررسی می‌شود و مفاهیم بنیادی مطرح شده توسط صورت‌گرایان روسی و

اندیشمندان حلقهٔ پراگ شرح داده می‌شود. فصل سوم به بررسی مواضع ساختگرایان فرانسوی اختصاص داده شده است. فصل چهارم با عنوان «خوانش سیاسی» به طرح رویکردهای سیاسی به ادبیات می‌پردازد و در آن مفاهیمی چون ایدئولوژی و هژمونی مورد بحث قرار می‌گیرد و رویکردهای مارکسیستی و فمینیستی به ادبیات شرح داده می‌شود. فصل پنجم به شرح دیدگاه‌های دریدا، ساختارشکنی و پسامدرنیسم اختصاص داده شده است. فصل ششم در ادامهٔ مطالب فصل پنجم، دیدگاه‌های فوکو، لاکان و فمینیست‌ها را ارائه می‌کند. فصل هفتم به شرح نظریه‌های تازه در حوزهٔ راباث‌شن ادبیات و فرهنگ می‌پردازد، و دو رویکرد عمده، یعنی تاریخ‌گرایی جدید و متریالیسم فرهنگی را به تفصیل شرح می‌دهد. و سرانجام فصل هشتم به نظریهٔ استعماری اختصاص داده شده است و به دیدگاه‌های متأخر نظریه‌پردازانی چون ادوارد سعید، بهابها، اسپیواک و دیگران می‌پردازد.

امیدواریم انتشار این کتاب بتواند جای خالی درس‌نامه‌ای مقدماتی را در عرصهٔ نقد و نظریهٔ ادبی پر کند و در عین حال مردود توجه علاقه‌مندان به پی‌گیری تحولات نظری در حوزهٔ ادبیات قرار گیرد.